

Hilversum
Mediastad

Jaarplan energietransitie

Hilversum 2019

**Focus op
energiebesparing**

JAARPLAN ENERGIETRANSITIE HILVERSUM 2019: focus op energiebesparing

1. Kernboodschap jaarplan energietransitie Hilversum 2019

Dit college neemt, met zorg voor alle Hilversummers, haar verantwoordelijkheid om een concrete bijdrage te leveren aan het beperken van de opwarming van de aarde tot maximaal 2,0C en een klimaatneutraal Hilversum in 2050.

Dat betekent dat de CO₂ uitstoot fors moet verminderen, namelijk met 50% in 2030 t.o.v. 2015. Dat is een ambitieuze doelstelling die extra en gerichte inzet vereist op maatregelen die bewezen effectief zijn. De titel van het jaarplan is vanwege deze focus dan ook veranderd van Jaarplan Duurzaamheid in Jaarplan Energietransitie. Het plan is hiermee dan ook een overgangsplan naar een nieuw programma dat moet leiden naar een aardgasvrij Hilversum in 2040.

Met een extra investering van € 650.000 in 2019 zet het college stevig in op activiteiten gericht op energiebesparing bij bedrijven (ruim 35 kiloton) en woningisolatie (ruim 21 kiloton). Deze activiteiten zijn in het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 het meest effectief gebleken in CO₂ reductie.

Het versnellen van de energiebesparingsopgave doen wij samen met bewoners en bedrijven. Daarbij luisteren wij goed naar de vragen en zorgen van onze inwoners en faciliteren wij in kennis en de zoektocht naar financiële ondersteuning. En uiteraard dragen wij als gemeente zelf ook bij aan de besparing.

Een noodzakelijke volgende stap in de vermindering van de CO₂ uitstoot is de overstap van aardgas naar duurzame energiebronnen. Wij bereiden dit samen met onze regiogemeenten en onze partners in de stad voor met als doel dat alle woningen, kantoren en bedrijven in 2040 van het aardgas af zijn. Onze uitgangspunten voor deze bredere voorbereiding op de energietransitie presenteren wij dit voorjaar.

2. Inleiding

Het afgelopen jaar is op een aantal momenten duidelijk geworden dat er grote noodzaak is om de uitstoot van CO2 sneller en meer terug te dringen dan tot nu toe werd gerealiseerd. Het college geeft met dit Jaarplan Energietransitie Hilversum invulling aan deze gewijzigde opgave. Het college doet in 2019 een extra investering van € 650.000.

Naast concrete maatregelen om de CO2 uitstoot te beperken bereid het college zich samen met, inwoners, bedrijven en ander overheden voor op een toekomst voor Hilversum waarbij enkel nog hernieuwbare energiebronnen worden gebruikt, de Energietransitie.

De energietransitie is een grote maatschappelijke opgave. Dat biedt veel kansen, zoals nieuwe werkgelegenheid bij het massaal isoleren van onze woningen. Maar het brengt ook veel onzekerheid met zich mee. Vragen die leven zijn onder meer:

- Hoe lang kan is mijn huis/werklocatie nog op gas verwarmen?
- Hoe bereid ik mij voor?
- Welke bron van energie wordt mij straks aangeboden?
- Hoe moet ik het betalen?
- Waar vind ik voldoende goed personeel

Maar ook:

- Wat kan ik nu al doen?
- Kan ik een buurtinitiatief starten?

In het jaarplan 2019 staan twee speerpunten centraal:

- 1) Energiebesparing bij woningen en bedrijven;
- 2) Voorbereiding op de energietransitie.

De invulling van deze speerpunten staat in hoofdstuk 3 uitgewerkt.

3. Focus op energiebesparing en voorbereiding op de energietransitie

3.1 Focus op energiebesparing (CO2 reductie)

Dit college wil, met zorg voor alle Hilversummers, Hilversumse bedrijven en instellingen haar verantwoordelijkheid nemen om een concrete bijdrage te leveren aan de opgave, om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2,0C. Dit vertaalt zich concreet in het reduceren van de uitstoot van CO2 met 50% in 2030 t.o.v. 2015. De beste manier om dat op de korte termijn te doen is energiebesparing. Wat je bespaart, hoef je niet op te wekken¹.

Over de looptijd van het programma Duurzaamheid 2016-2020, is gebleken dat de activiteiten gericht op energiebesparing bij bedrijven (35.43kiloton) en woningisolatie (21.29kiloton) het meest effectief zijn in CO2 reductie.

Om aan de CO2 reductiedoelstelling tegemoet te komen investeert dit college in 2019 € **650.000** extra in de Energietransitie en kiest voor een focus op effectieve maatregelen. Dat betekent dat we **extra** en **gericht** inzetten op terugdringen van energieverbruik.

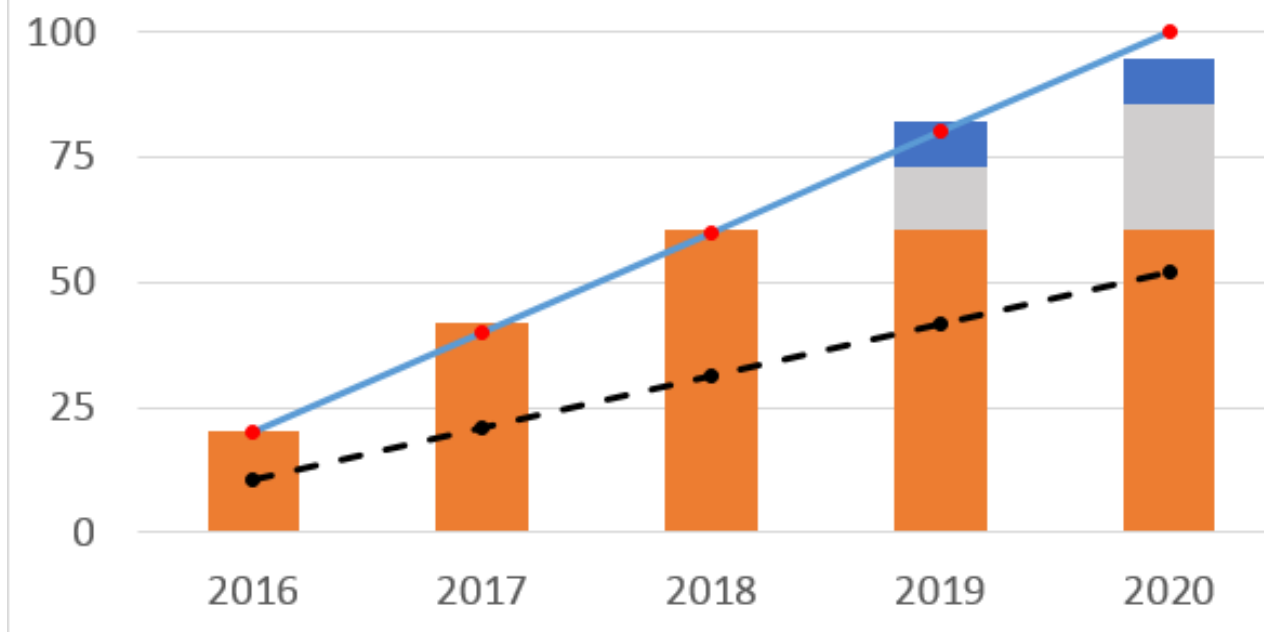
Met de focus op succesvolle maatregelen en de extra inzet van middelen door het college wordt met het nu voorliggende jaarplan een versnelling gerealiseerd. Het te verwachten resultaat voor 2019 is 21,8 kton CO2 reductie. Daar waar ongewijzigd beleid zou leiden tot slechts 12,7 kton CO2 reductie.

Door deze versnelling en extra impuls uit het coalitie akkoord zorgt het college voor een inhaalslag. Het doel is om door deze versnelling en de nog te formuleren inzet voor 2020 de doelstelling van 100 kiloton CO2 reductie einde 2020 wél te gaan halen.

---

¹ De kracht van en urgentie voor energiebesparing wordt goed geïllustreerd door een studie in opdracht van de Vereniging Deltametropool "Energie en ruimte". 1=3, elke energie-eenheid die je bespaart, betekent het niet hoeven opwekken van 3 energie-eenheden.

CO₂-besparing overzicht

	2016	2017	2018	2019	2020
prognose impuls college 2019				9	9
prognose ongewijzigd beleid				13	25
realisatie	20	42	60	60	60
totaal realisatie en prognose	20	42	60	82	95
doelstelling	20	40	60	80	100
prognose CO2 reductie "Duurzaam Hilversum 2016-2020"	10	21	31	42	52

3.1.1. Bedrijven

Ambitie: Koplopende bedrijven hebben betere marktkansen gekregen dankzij professionele ondersteuning bij het besparen van energiegebruik. De overige Hilversumse bedrijven voldoen aan de minimale eisen voor energieprestatie.

Wij breiden de succesvolle samenwerking met het bedrijfsleven in Hilversum uit. Tegelijkertijd zetten we extra in op handhaving om achterblijvers mee te krijgen.

Stimuleren

Vanuit de Green deal Media zetten we in 2019 extra in op het stimuleren van duurzame innovatie op het mediapark door deelname aan een innovatie challenge van de provincie Noord-Holland. Met de nieuwe eigenaar gaan we in gesprek over de kansen voor verduurzamen. Met de deelnemers aan de Green deal gaan we werken aan het verduurzamen van hun producties en mobiliteit.

Vanuit de Green deal bedrijfsmatig vastgoed wordt naast het creëren van 10 duurzame business cases voor kantoren nieuwe inzet gepleegd op het verduurzamen van cultureel vastgoed. Het aanbieden van hulp bij het aanvragen van landelijke (SDE)subsidie voor o.a. zonnepanelen is een service die nieuw is in 2019. Bij de herontwikkeling van Arenapark is ons streven een energiepositief kantorenpark met een duurzame warmtevoorziening.

Samen met één bedrijventerrein gaan we werken aan het verduurzamen van het terrein, op weg naar een energieleverend bedrijventerrein (bepositive).

Handhaven

Er komt extra inzet op het handhaven van de energie audits in het kader Europese regelgeving (Energy Efficiency Directive) en op het binnenhalen van de informatie over toegepaste erkende energiebesparende maatregelen in het kader van de landelijke informatieplicht.

Resultaten

- 1 collectieve inkoop van zonnepanelen voor bedrijven en 10 Business cases energiebesparen
- Kansen voor duurzame mobiliteit verzilverd (blauwe diesel en Elektrisch Vervoer). 5 duurzame mediaproducties
- 1 business case Duurzame Media
- Actueel VTH beleid
- 100 energiescans en een financieringsvoorstel voor uitvoering maatregelen
- Energietransitievisie onderdeel masterplan Arenapark
- 10 bedrijven maken plan van aanpak CO2 neutraal.

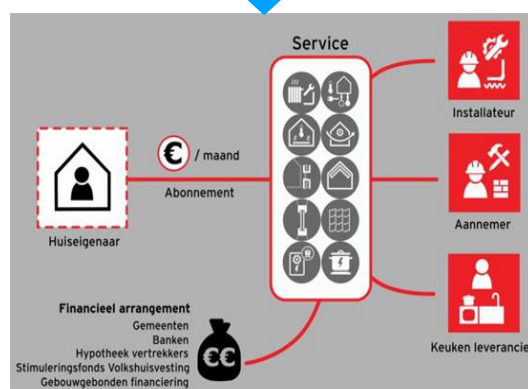
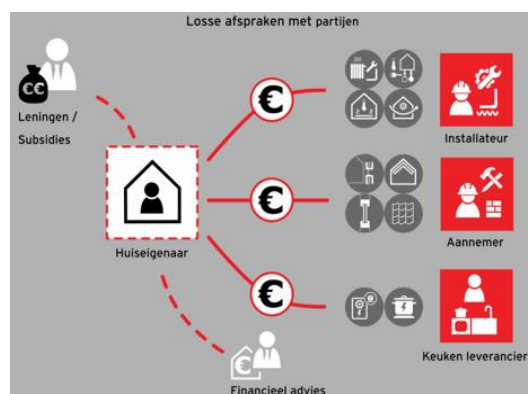
3.1.2. Woningen

Ambitie: In Hilversum worden vanaf 2022 2000 woningen per jaar Aardgasvrijklaar opgeleverd

In 2019 ontwikkelen wij een schaalbare aanpak voor het isoleren van woningen.

Tegelijkertijd steken we samen met bewoners, netbeheerders en woningcorporaties in wijken en buurten de handen uit de mouwen, zoals in De Meent en in Kerkelanden.

Om grote volumes woningen en andere gebouwen substantieel energiezuiniger te maken door isolatie is het belangrijk tot een schaalbare aanpak te komen. Doel van deze aanpak is het ontzorgen van inwoners in de verduurzaming van de woning en daarmee isolatie te stimuleren.

Schematische weergave schaalbare aanpak woning isolatie

Voor de schaal aanpak gaan wij werken met de zogenoemde 'klantreis'.

Met een klantreis krijgen woningeigenaren ondersteuning bij alle beslismomenten rondom het nemen van een energiemaatregel maar houden zelf de regie.

De eigenaar krijgt informatie, advies, uitgezochte offertes, uitvoering en evaluatie.

In de zogenoemde klantreis is gewaarborgd dat de informatie objectief en eenduidig is, dat het advies gecertificeerd maatwerk is binnen gestelde kaders, dat er tussen aanbieders afstemming en samenwerking plaatsvindt, en dat het proces zorgvuldig begeleid wordt.

Kortom, het is ingericht op het ontlasten van de bewoner bij het nemen van energiebesparende maatregelen en daarmee een belangrijke stimulans om inwoners tot deze maatregelen te verleiden.

Wij ondersteunen hierin initiatieven van onderaf en stimuleren tevens aanbieders van een schaalbare wijkaanpak.

Met de koplopers in De Meent, Stichting Hilversumse Meent, woningcorporaties Gooi&Om, Alliantie en Liander, doen wij inmiddels ervaring op. Wij maken hierbij ook dankbaar gebruik van de twee energie coöperaties die in Hilversum actief zijn: HET en Hilverzon.

Resultaten

- Met cofinanciering 5 koploperwoningen aardgasvrijklaar geïsoleerd
- Aanleg collectieve zonnedaken, vergroten betrokkenheid inwoners en bedrijven
- Heldere uitlegbare, uitvoerbare en betaalbare aanpak voor het isoleren van grote aantallen woningen
- 1 extra financieringsbron beschikbaar ook voor de kleinere beurs

3.1.3. Gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed, bedrijfsvoering en andere opgaven

Ambitie: In 2022 is de organisatie van de gemeente Hilversum CO2 Neutraal en hebben scholen dit doel vastgelegd in hun onderhoudsplanung

Het college maakt in 2019 werk van het verduurzamen van het eigen vastgoed. Te beginnen met de panden waar de eigen organisatie in gehuisvest is. Investerings om deze panden CO2 neutraal te maken worden versneld uitgevoerd. Hiervoor heeft deze coalitie extra middelen begroot (€50.000 kapitaallast). Daarnaast worden keuzes voorbereid om de overige bedrijfsvoering, personeelsbeleid, mobiliteit, inkoop etc. te verduurzamen. Hiervoor starten wij dit jaar een project

Voor grote gebiedsontwikkelingen onderzoeken, onderbouwen en rapporteren we keuzes over duurzaamheid met het instrument GPR (Duurzaam bouwen en gebiedsinrichting). Tegelijkertijd zetten we bij herontwikkeling in om samen met bewoners en ontwikkelaars te werken aan duurzame warmte oplossingen.

De Handboeken Hilversum buiten worden op het onderdeel duurzaamheid en circulariteit herzien.

Voor Hilversumse scholen is verduurzaming onderdeel van het nieuwe Integraal Huisvestingsplan onderwijs, dat we in 2019 samen met de schoolbesturen opstellen. Daarmee voorzien we in een langere termijn aanpak met een horizon van circa 20 jaar, waardoor ook “aardgasvrije scholen” in beeld komen. Ondersteuning om de veelal monumentale gebouwen te verduurzamen wordt voorzien via de aanpak Eco-Schools

Resultaat

- Aantoonbare duurzame gebiedsontwikkelingen
- CO2 neutrale bedrijfsvoering 2022
- Mogelijkheid tot objectieve afweging duurzaamheidsinvesteringen
- Realisatie 1 circulair project
- CO2 neutrale huisvesting onderwijs

3.2 Voorbereiding transitie fossielvrij Hilversum (2040)

Ambitie: In 2040 worden alle gebouwen in Hilversum alleen nog voorzien van duurzaam opgewekte energie

Een belangrijke opgave om de noodzakelijke CO2 reductie te bewerkstelligen, is naast, het beperken van het gebruik van energie, het overstappen op hernieuwbare bronnen en het afvangen van CO2.

In Nederland is daarbij de keuze gemaakt dat de gebouwde omgeving (woningen en kantoren) na 2040 in hun energiebehoefte moeten voorzien zonder aardgas.

Deze transitie naar een aardgasloos tijdperk is momenteel nog met veel onzekerheden omgeven, zowel over de rol die van de verschillende overheden en maatschappelijke partners gevraagd wordt als ook over de doelen, tijdspad en bekostiging.

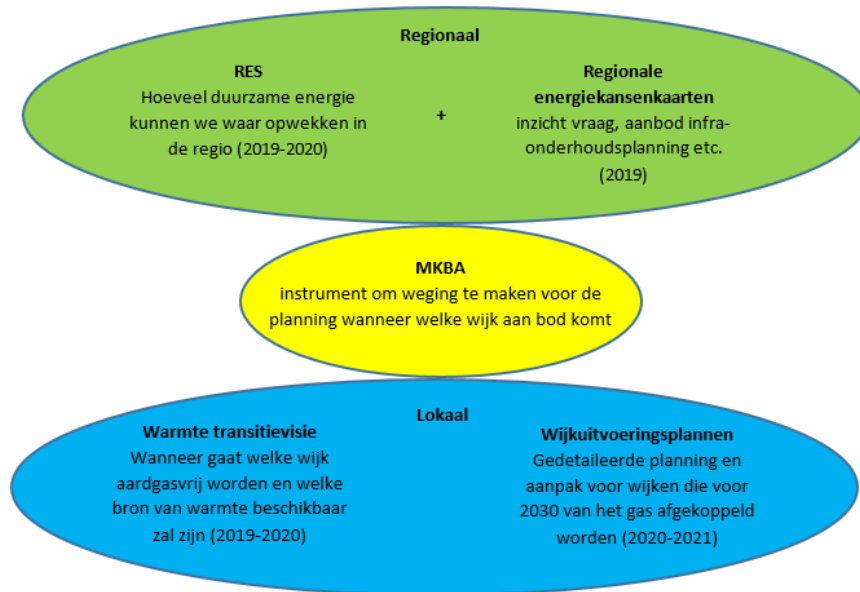
Dit college kiest ervoor in 2019 “dicht bij het vuur te zitten” en maximaal aansluiting te zoeken bij de mede overheden die sturen in dit dossier. Ook gaan wij het gesprek aan met de stad.

In mei brengt het college een Startnotitie Energietransitie Hilversum naar de raad. In deze notitie vraagt het college om richtinggevende kaders waarbinnen het de Energietransitie voor Hilversum verder kan

uitwerken. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om uitgangspunten voor te maken keuzes in ontzorgen van inwoners en bedrijven, volgorde van wijkaanpak, keuze voor duurzame bronnen en bekostiging. Uiteindelijk moet dit leiden tot een Energietransitieprogramma waarin voor de periode tot 2030 wordt vastgelegd welke wijk wanneer van het aardgas gaat en welke alternatieve bronnen daarvoor zijn en hoe we inwoners helpen bij de voorbereidingen die zij daarvoor moeten treffen.

Ondertussen zijn wij in regioverband aan het werk om een eerste bod voor de Regionale Energiestrategie (RES) te maken. De Regionale Energiestrategie geeft een beeld hoeveel duurzame energie we waar in de regio kunnen opwekken. Dit moet leiden tot een duurzaam energiesysteem in de regio en wordt onderdeel van de Hilversumse Energietransitie.

Voor de opwekking van duurzame energie ondersteunen we initiatieven van de energiecoöperaties Hilverzon en HET en verkennen wij nieuwe projecten. Een grootschalige ontwikkeling die in 2019 gestart wordt is fase 2 van de aanleg van een Zonneweide bij Anna's Hoeve.

Resultaten:

- Kaders voor de transitie naar fossielvrij Hilversum vastgesteld
- Definitief ontwerp zonneproject Anna's Hoeve fase 2

4. Verbinding met de stad

Ambitie: Alle Hilversumse inwoners en bedrijven zijn in de gelegenheid geweest om mee te denken, te praten en te doen met de Hilversumse energietransitie.

4.1. Activiteiten

De Hilversum100 organiseert in opdracht van de gemeente in 2019 een tweetal stadsgesprekken waarin inwoners en bedrijven de gelegenheid krijgen om mee te denken, te praten en te doen met de Hilversumse Energietransitie. Het eerste gesprek vindt plaats in het voorjaar.

Wij ondersteunen de Wijkaanpak Meent aardgasvrij. Een initiatief dat is gestart door bewoners.

In de Hilversumse wijken vinden diverse voorlichtingscampagnes plaats door de Coöperaties HET en Hilverzon waaraan de gemeente financieel bijdraagt.

4.2.Samenwerkingspartners

De energietransitie opgave kunnen we als gemeente niet alleen. Wij werken daarom samen met andere overheden, maatschappelijke en private partners.

Wij doen dit door:

- Te agenderen;
- Financieel te ondersteunen en cofinanciering te vragen op activiteiten die we gepland hebben;
- Kennis en netwerk te delen en verbinden;
- Gezamenlijk tot besluiten en uitvoering van initiatieven te komen;

Resultaten:

2 stadsbrede gesprekken energietransitie

1 Challenge en 10 uitvoerbare ideeën

5. Communicatie en organisatie

Ambitie: In Hilversum vertellen we duidelijk wat we doen en verantwoorden we transparant over onze inspanningen en resultaten

5.1. Communicatie

Wij stellen een communicatiestrategie op om alle Hilversumse inwoners en bedrijven te informeren over de transitie en om hen uit te nodigen om actief deel te nemen aan de energieopgave, het voorbereiden van de besluitvorming en het nemen van initiatieven.

Bereidheid van inwoners en bedrijven om verantwoordelijkheid te nemen in het aanpakken van energiebesparing is voor een groot gedeelte afhankelijk van duidelijke en goede communicatie door de gemeente.

Kern van deze strategie is

- Actief met bewoners aan de slag: in een aantal wijken in Hilversum gaan we actiever met bewoners aan de slag. Een van deze wijken is de Meent waar we afgelopen jaar met de wijkvereniging, corporaties en de netbeheerder een wijkaanpak hebben gemaakt. We gaan hier komend jaar actief aan de slag met koplopers en verbouwers. Hiertoe is een communicatieaanpak gemaakt met onder meer een website, animatie, bijeenkomsten en olooppjes. Deze aanpak wordt geïntegreerd in de Hilversum brede aanpak.
- Stimuleren van duurzaam gedrag door het bieden van handelingsperspectieven: eenduidige informatievoorziening waarmee het Hilversumse verhaal zichtbaar gemaakt wordt (bijvoorbeeld website, infographic, animatie en artikelen gemeentepagina en andere media), organiseren van vast aanspreekpunt voor betrouwbare informatie en onafhankelijk advies (onder meer ontwikkeling regionaal energiedienstenbedrijf, nu nog duurzaam bouwloket).
- Bewustwording promoten door onder meer zichtbaar maken van duurzaamheidsresultaten, bewoners, bedrijven, scholen en verenigingen en de eigen organisatie. Het gaat om inspirerende verhalen die laten zien wat er allemaal mogelijk is.
- Samenwerking te zoeken en krachten te bundelen met duurzame initiatieven en partijen in de stad. Bijvoorbeeld met Hilversum100, HilverZon en HET, maar ook met bewonersverenigingen en VVE's. Op het gebied van de energietransitie gaan we ook samenwerken met de regio, bijvoorbeeld in campagnes, afstemmen van eenduidige boodschappen en in te zetten middelen.

5.2. Organisatie

Het college geeft duidelijkheid over alle inspanningen die zij doet om bij te dragen aan het halen van de mondiale klimaatdoelen en verantwoord hier transparant over. Wij stellen daarom in 2019 een klimaatbegroting op. Daarnaast richten wij een Raad van Advies of een Subsidiekamer in.

Resultaten:

- Duidelijkheid m.b.t. wat Hilversum investeert in Duurzaamheid
- Communicatiestrategie en –plan
- Subsidiekamer/Raad van Advies

6. Begroting jaarplan 2019

College focus	Ambitie	Begroting	
---------------	---------	-----------	--

Bedrijven en bedrijvigheid	Koplopende bedrijven hebben betere marktkansen gekregen dankzij professionele ondersteuning bij het besparen van energiegebruik. De overige Hilversumse bedrijven voldoen aan de minimale eisen voor energieprestatie.	€ 230.000	Resultaat
Activiteiten	Professioneel ondersteunen van besparingsaanpak en opwekking van energie door bedrijven en cultureel vastgoed		1 collectieve aankoop van zonnepanelen voor bedrijven en 10 Business cases energiebesparen
	Voortzetten en uitbreiden Green deal Media: duurzame producties, duurzame mobiliteit		Kansen voor duurzame mobiliteit verzilverd (blauwe diesel en Electrisch Vervoer). 5 duurzame mediaproducties
	Duurzame Innovatie Challenge Mediapark Noord Holland		1 business case Duurzame Media
	Borgen energie doelstellingen in VTH beleid		Actueel VTH beleid
	Pilot Bepositive (energie positief bedrijventerrein)		100 energiescans en een financieringsvoorstel voor uitvoering maatregelen
	Duurzaam Arenapark		Energietransitievisie onderdeel masterplan
	Koplopersproject Centrum		10 bedrijven maken plan van aanpak CO ₂ neutraal.

Schaalbare aanpak isoleren woningen en maatschappelijk vastgoed	In Hilversum worden vanaf 2022 2000 woningen per jaar Aardgasvrijklaar opgeleverd.	€ 245.000	Resultaat
Activiteiten	Met cofinanciering uitvoeren van de Pilot Aardgasvrije Meent		5 koploperwoningen aardgasvrijklaar geïsoleerd
	Subsidies energiecoöperaties HilverZon en HET		Aanleg collectieve zonnedaken, vergroten betrokkenheid inwoners en bedrijven
	Ontwikkelen isolatieketen		Heldere uitlegbare, uitvoerbare en betaalbare aanpak voor het isoleren van grote aantallen woningen
	Onderzoek volume financiering energiebesparende maatregelen		1 financieringsbron beschikbaar voor de smallere beurs

Eigen organisatie en voorbeeld	In 2022 is de organisatie van de gemeente Hilversum CO2 Neutraal en hebben scholen dit doel vastgelegd in hun onderhoudsplanning	€ 200.000	Resultaat
Activiteiten	borging GPR (Duurzaam bouwen en gebiedsinrichting)		Aantoonbaar duurzame ontwikkelingen
	Start uitvoering project CO ₂ neutrale bedrijfsvoering		CO ₂ neutrale bedrijfsvoering 2022
	Ontwikkeling en inzet menukaart duurzame bedrijfsvoering		Mogelijkheid tot objectieve afweging duurzaamheidsinvesteringen
	Uitvoeren pilot circulair grond-, weg- en waterbouw		Realisatie 1 circulair project
	Ondersteunen bij opstellen duurzaam integraal huisvestingsplan voor het onderwijs		CO ₂ neutrale huisvesting onderwijs

Vorbereiden Aardgasvrij en opwekken	In 2040 worden alle gebouwen in Hilversum alleen nog voorzien van duurzaam opgewekte energie	€ 125.000	Resultaat
Activiteiten	Vorbereiden Transitie Visie Warmte		Kaders voor de transitie naar fossielvrij Hilversum vastgesteld
	Start project Anna's Hoeve fase 2		Definitief ontwerp zonneproject Anna's Hoeve fase 2

Verbinding met de Stad	Alle Hilversumse inwoners en bedrijven zijn in de gelegenheid geweest om mee te denken, te praten en te doen met de Hilversumse energietransitie.	€ 180.000	Resultaat
Activiteiten	Voortzetten Hilversum100		2 stadsbrede gesprekken energietransitie
	H100 challenge: verminderen energieverbruik gebouwde omgeving		1 Challenge en 10 uitvoerbare ideeën

Programma organisatie	In Hilversum vertellen we duidelijk wat we doen en verantwoord en transparant over onze inspanningen en resultaten	€ 130.000	Resultaat
Activiteiten	Opstellen klimaatbegroting		Duidelijkheid m.b.t. wat Hilversum investeert in Duurzaamheid
	Opstellen en uitvoeren communicatiestrategie en -plan		Communicatiestrategie en -plan
	Instellen Subsidiekamer/Raad van Advies		Subsidiekamer/Raad van Advies

Totaal begroot programma-geld		€ 1.110.000
		€ 1.110.000
	saldo	€ 0
Dekking	Meerjarig begroot programma "Duurzaam Hilversum 2016-2020"	€ 450.000
	College akkoord incidenteel investeren	€ 200.000
	College akkoord Energie Transitie Team	€ 450.000
	Totaal dekking	€ 1.100.000